

Lars Erik Larsson:

Sörmländska spelmän

En bok som aldrig blev tryckt.

Successivt utökad och illustrerad.

[Läs efterskriften!](#)

Klicka på namn i listan så kommer du till resp. person:

Vi välkomnar ändringar, tillägg och foton!

MALMBERG NILS JOHAN fiol	3
MALMQVIST JOHAN AUGUST fiol.....	3
MARBYDOKTORN se ERIKSSON AUGUST HJALMAR.....	3
MEHLQVIST CARL DAVID fiol	3
MELIN EVERT fiol	3
MELLQVIST FRANS OTTO fiol.....	3
MILLERSTE-KAL se ERIKSSON KARL	4
MOSSBERG JOHAN HARALD fiol.....	4
MOTORPA-PELLE se NILSSON PER	4
MÅLAR-OLLE se OLSSON CARL AUGUST	4
MÅNSSON LARS fiol	4
MÅRD ANDERS GUSTAF fiol	8
NILS I QVISTUM se NILSSON NILS	8
NILSSON JOHAN FREDRIK, "SKRÄDDAR-NISSE" eller "STAVASKRÄDDARN" fiol.....	9
NILSSON KARL JOHAN OSKAR fiol.....	10
NILSSON LARS ERIK fiol.....	10
NILSSON LARS PETTER fiol	10
NILSSON LARS PETER fiol.....	10
NILSSON NILS, "NILS I QVISTUM" fiol, sång	11
NILSSON PER, "MOTORPA-PELLE" fiol, klarinett	11
NILSSON WILHELM fiol	11
NORDHOLM JOHAN ERIK, "JANNE" fiol	12
NORDIN GUSTAF ADOLF fiol.....	12
NORDQVIST fiol.....	13
NORDSTRÖM AXEL WILHELM fiol	13

NORDSTRÖM ROBERT fiol	13
NYBERG AXEL orgel, fiol.....	15
NYBERG JOHAN AXEL fiol.....	15
NYBERG KARL ISAK fiol	15
NYBERG KARL JULIUS fiol	16
NYDALSSKRÄDDAREN se ÅKERLIND ERIK	16
NYFFEN se GUSTAFSSON AUGUST FERDINAND.....	16
NYSTRÖM INGEBORG ALICE fiol	16
NYZELL BROR HILMER fiol	16
NÅP-OLLE fiol	16
EFTERSKRIFT	16

MALMBERG NILS JOHAN fiol

Organistson från ålderdomshemmet, Mörkö s:n.

Född 17/6 1843 i Klockarbol, Mörkö s:n.

Son till spelmannen, organisten och klockaren Nils Andersson och Anna Maria Olsdotter.

Han är nämnd i Olof Anderssons Sörmländska låtar.

MALMQVIST JOHAN AUGUST fiol

Lantbrukare från Hjulesta, Floda s:n.

Född 30/6 1842 i Järnberget Näshulta s:n.

Son till torparen Anders Malmqvist och Hedvig Carlsdotter.

Gift med Sofia Fredriksdotter.

Malmqvist var på sin tid Sörmlands äldste spelman. Lärde sig spela av klockaren Ekberg i Näshulta s:n. Denne, som själv inte spelade fiol, lärde Malmqvist notkonsten.

I Malmqvists repertoar ingick ett stort antal 1700-talspolskor av sextondelstypen, vilka dock är förut kända och upptecknade. Många av hans melodier härstammar från den kände östgötaspelmannen Karl August Lindblom, vilken enligt flera gamla spelmäns utsago ofta vistades i Floda och angränsande socknar, och vilkens melodier ännu spelas där.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

MARBYDOKTORN se ERIKSSON AUGUST HJALMAR

MEHLQVIST CARL DAVID fiol

Folkskollärare från Dalsäng, Ovansjö s:n, Gästrikland.

Född 25/6 1854 i Åsen, Stenkvista s:n.

Son till instrumentmakaren Johan Erik Mellqvist och Brita Stina Tellsten.

Flera melodier efter honom upptecknades av Nils Andersson år 1910 och ingår i SvL Söd.

MELIN EVERT fiol

Kontorist och musiklärare från Skogstorp, Eskilstuna.

Född 8/12 1913.

Död 1968.

Han erhöll Zorns silvermärke och därmed titeln riksspelman år 1945.

MELLQVIST FRANS OTTO fiol

Från Kjulstaholm, Kjula socken

Född 10/10 1848 i Åsen, Stenkvista s:n.

Son till instrumentmakaren Johan Erik Mellqvist och Brita Stina Tellsten.

Han lärde sig ung att spela fiol av organisten Daniel Öhlander i Barva s:n.

Även brodern Carl David Mehlqvist var en duktig spelman.

MILLERSTE-KAL se ERIKSSON KARL

MOSSBERG JOHAN HARALD fiol

Ladugårdsförmän från Viks Grindstuga, Vadsbro s:n.

Född 9/2 1875 i Svartsjö Kungsladugård, Sånga s:n.

Son till statdrängen Johan Gustaf Jonsson Mossberg och Vilhelmina Ackerman.

Gift med Hilda Viktoria Andersson.

Sin första fiol fick han då han var tjugosex år gammal och hans läromästare var snickaren David Sjögren från Lindesberg, som var en duktig fiolspelman.

Några av de melodier Mossberg spelade hade han efter en annan spelman, beryktad i hela norra Sörmland, Karl Gustaf Sjögren från Strängnäs.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

MOTORPA-PELLE se NILSSON PER

MÅLAR-OLLE se OLSSON CARL AUGUST

MÅNSSON LARS fiol

Torpare från Hemmingstorp, Bärbo s:n.

Född c:a 1671 i Tafwesta, Sköldinge s:n.

Han gav till Bärbo kyrka 5 daler 16 öre den 10/6 1703.
(Bärbo KA vol. C:1. ULA)

Angavs som barnafader till ett av soldathustrun Karin Joensdotters barn, medan hennes make låg i fält.

Här följer utdrag ur Jönåkers härads dombok rörande rannsakingarna över Lars Spelman och Hustru Karin. Från rannsakingen med Jönåkers häradsrätt den 9/9 och 12/9 1703:

”----- Länsmän Wälbetrodde Gustaf Räf angaf för Rätten Lars Månsson i Hemmingstorp Bärbo Sochn och Soldatens under detta Sudermanlandz Regemente Jonas Nilsson Flygares hustru, Karin Joensdotter för dubbelt hoor, som de bägge gifta begått och barn aflat, den förra födder i Oppunda Härad och Skyllinge (Sköldinge) Sochn i Tafwesteby om sine 32 år, den senare i samma Härad och Bettna Sochn och Smedstorp om sine 26 år gamla, begiärer att de efter lag plichta måste.

Lars Månsson nekade till denna giärning, Karin Joensdotter insisterade och påstod sig med ingen annan haft att beställa, utan förleden år 8 dagar efter Michaelis utj Fålltorp, då Bröllop där war, och denne Lars spelade för Brudfolcket Swän Bengtsson och Gertrud Nilsdotter, har om aftonen kommit efter henne utj Stegerhuset¹ och där henne besåfwet, hwaraf hon hafwande blifwit med ett gåsebarn, som hon efter Pingst 3½ vecka för Midsommaren födde och dagen efter, som war d. 29 Maji christnadt af Pastore Loci Hr. Lars Marelio, som här närwarande, berättade: så wara passeradt, och då Pastor besökt henne i dess siukdom, af henne ingen annan bekännelse ärhålla kunnat än på denne karlen, ehuru det intet så fullkoml. instämde med tiden.

Lars Månsson nekade enständigt, att han aldrig waret i detta Stegerhuset, mindre någon giärning begådt, kunnandes aldrig på sig taga den synd han icke bedrifwet.

Kånan berättade: att då hon blef warse, att hon war hafwande 1 månad heller något mera efter omgiänget, sände bud till honom, derföre kommit till henne med sin swåger Olof Pärsson i Kiulsta och enär hon honom tilltalt, skola han swarat med hand under kind:

– Gud tröste mine barn.

¹ Stekarehus Stekhus, kök, brygghus; kök, kokhuset, där maten lagas

Swågern intygade: att efter han hört sådant thal gick, hafwa de gått dijt till henne, och förehållit hwad skiäl hon hade?

Där till hon swarat:

– Gud gifwe, I wille tijga så länge wij få see huru det går.

Karin tillfrågades, om hon visste hwad straff på en sådan giärning föllgde? Därtill hon swarade sig wäl weta, der före intet wille släppa honom der till, utan nekade i det yttersta, men kunde omöjel. undslippa hans oförskämda tillbudh, med mindre hon måste följja hans willja efter som skedde utj förberörde Stegerhuset på halmen, som på gålfwet låg.

Frågades efter, när han var ute, hwem spelte den stunden? Swarade kånan:

– Ungsällskapet leekte för sig sjelfwa utan någon spelman.

Inkallades bonden i Fålltorp wården i brölloppzgården Nils Pärsson efter aflagd eed berättade:

att han intet förnummet någon odygd af denne karlen, utan han giorde sin tjänst med spelande, och om han war ute ibland som andra, och ungdomen förde sin leek, som wed sådane tillfälle plägar brukeligt wara, kunde han icke så noga minnas.

2:dra Wittnet som då var brudgummen Swän Bengtsson, efter aflagd ed berättade: att denne Spelman intet altid spelade, utan då han hade spelat en stund på afton, och bruden war afklädder, lekte sällskapet för sig på golfwet med siungande och dantzande, och understundom war Spelman med i leken och understundom intet, så att han kan till wisso icke säja, hwad stund han war inne heller ute, eij heller kunde då märcka, att han hade något omgånge med denne hustru Karin som wistades uti Stegerhuset, att twätta kiärilen och annat intet förstådt än han waret en stilla och saktmodig karl.

Efterfrågades om denne hustru Karin waret beryktad för någon sådan odygd till förene, heller någon annan woro utj detta misstänker?

Hwartill Länsman med Nämnden swarade sig där af intet weta, utan om han Lars Månsson där af något hördt, får han sielf bekänna, som skulle kånan bekändt på sin mans rotebonde Joen i Sörkiär, som framkom och påstod att sådant skulle bewijsas, efter han till en sådan grof beskyllning wore aldeles oskyldig, men Lars Månsson beropade på sina wittnen gamla förlofwade underofficern Lars Pärsson Falk och hans hustru Elisabeth Erichsdotter, då för tiden boendes i Oxlegården, hwilka närwarande med hand å book sade sig intet annat hafwa att berätta, än de af kånans ägen mun o Oxlegården hördt talas, då hon förledne wåras inkommit att hwila sig, enär hon skulle gå till staden, och något där inne warit, sagdt:

– Folcket tala som skulle iag med 2 ne gifta manspersoner haftt att beställa, nembl. min mans rotebonde Joen i Sörkärr och Spelman Lars Månsson i Hemmingtorp Bärbo s:n. Näj, Joen i Sörkärr är frij, men Spelman Han är fader till det foster iag nu bär.

Mer sade de intet hafwa utj denne saken att wittna.

Och som Rätten intet vidare med rannsakingen fortfara kunde förrän hustrurne Ingrid i Nystugan och hustru Ingeborg i Stafstugan Stigtompta sochn, som waret hos kånan i barnsbörden; det anstår till andra dagen desse personer ankomma, som om slikt hafwa någon kundskap. I medlertid skola desse 2 ne personer med flijt af prästerskapet underwijsas utj sine tros bekännande och Christendom och förmaning av Gudz ord till sine synders kantzlo.”

Den 12/9 1703 fortsatte rannsakingen:

”Samma dag framstältes åter andra resan Spellman Lars Månsson i Hemmingztorp och Bärbo s:n med den gifta Soldatehustrun Karin Joensdotter ifrån Sörkiärs Soldatestugun Halla Sochn och alfwarsammeligen tillhölles och förmantes att bekänna rätta sanningen, men han Karlen nu som tillförende nekade enständigt och kånan däremot påstod sin första utsagu, som hon inför Högwälborne Hr. Landzhöfdingen och nu sedermera här inför Tingz Rätten och prästerskapet giordt, att hon will läwa och döo där på, att hon ingen annan har än denne Spelman som henne bedraget på rum och ställe utj Stegerhuset i Fålltorp, och hon i förl. d 9 hujus bekände, Och till mera wisso inkallades dess Swärmoder hustru Maritt Mattzdotter berättande:

att denne hennes Sonehustru alt stilla på ingen annan bekändt än denne Spelman, som han aldrig skall kunna frångå, särdeles som han i hennes ägen stugu lijtet för Juhl, då sändt bud efter honom straxt hon kände sig hafwande, och då de begynte talas wed i Swågrens Olof i Kiuhlstas närwaru, har Spelman sagdt:

– Karin, om det är sandt som du säjer, om wår hals wore tiock som en Tunna på oss, så går han af.

Där till hon swarat:

– Det skall tu lijta på.

Hwarpå Spelman swarat:

– Wähl Eder i hafwa intet så många barn.

Swärmodern inföll:

att han heller intet så många hade.

Resp.:

– Jo, Gud nåde mig så wist, iag har 3 st.

Då Swågren Olof sagdt till Swärmodern:

– Hwad wille i lägga Eder der om.

Resp.:

– Om det är Eder Swåger, så är det min Sonehustru, om hennes man får sådant wetha, så skickar han henne ifrån sig.

Fråga:

– Om han intet der war den gången?

Respond:

– Han skulle gå dijt och höra huru det war beskaffat.

Inkallade Spelmans Swåger Olof Pärsson i Kiulsta och tillfrågades till hwad ända han gått dit med Swågern?

Swar:

Efter sådant ryckte upkommit, så skulle de gå dijt och höra och fråga huru det wore med det talet som upkommet, då skulle kånan swarat:

– Om du wille tija!

Så länge, de fingo höra hur det blifwer, efter hon då intet war förwissat om hon war med barn eller ej.

Framkallades Witnen hustru Ingrid Swänsdotter i Nystugan tillika med hustru Ingeborg Håkansdotter efter eds afläggande, brukade då de komme till Håkan i Sörkiärs Soldattorp ½ tijma kämpatz med barnet, då stådt på, hafwa de förmant henne att bekiänna sanningen, der till hon swarat att i Jesu namn har ingen annan än Lars Spelman, och strax derpå blefwen forlossad.

Rätten frågade hustrun om de kunde märka på barnets lemmar, efter som det inte skulle wara fullgånget, som det om intet komm öfwerens med tiden?

De swarade att det fuller hade lijf fullkomligit, men ganska litet och klen, som ock intet lifde mer än 10 weckor.

Kånan tillspordes huru det war tillkommet att barnet war så i otijd födt? förklarade sig, att hon hela juletiden, när hon födde, war swullen öfwer hela kroppen, både armar och ben, som ofwannämbde hustru efwen Witnade om, när hon blef förder åt staden igenom Profossen att examineras hos Hans Nåde Högwälborne Hr. Landzhöfdingen i förleden Pingsttid, så måste hon hela wägen marchera till foot, då blef hon der af så matten och siuklig, att hennes låår och been swullnade och ehuruwähl hon slapp ledig och löös så blef hon så förskräcker att födslen der medelst kom henne för hastigt och oförmodeligen uppå.

Efterfrågade huru denne karlen fört sitt förrige lefwerne? Swarade Nämnden, att elliest warit en stilla dräng, men för någre åhr sedan lägrat en kånna Ingrid wid namn, och andre resan lägrat grannpigan Brijta, sedan fahret till Upland, Haga Herregård och der gifwet sig tillienst hos sin morbroder.

Emedertijd då den kånnan födde barnet och blifwet Tingzförder och sedan hon kommet igen måst taga henne till hustru, hwilket han tillstod med samma sin hustru närwarande, så i sanning wara, men till detta dubbla hooret, framhärdeligen nu som i begynnelsen neekade, påståendes att hon måtte taga fram den sannskyldige, som han wille förebära att hon hafft omgiänge med bonden Jon Larsson i Sörkiärr, denne Kånans mans rotebonde, hwilken war tilstädes och protesterade om emoth en slik grof beskylning, påståendes att sådant måtte bewijsas eller den plickta som sådant uthkommit.

Hwilket Högmålsärende sedan Rätten med Nämnden öwerlagt befunnit att ehuruwäll Kånan Karin Jöransdotter giärningen å sin sida ehrkiänner och tillstår, underkastades sig det straf som lagen henne pålägger, som och sannelijka skiähl och omständigheter fördragit, som skulle hon sedan hennes Laggifta man Jonas Nilsson Flygare utmarscherade, med ingen annan något kiöttzligit umgiänge plägat än denne Spelman Lars Månsson, af hwilken hon worden rådder med barn, som hon i dagzljuset framburit och således med henne war lijka brottzlig, doch lickwäll som inga andre Witne äro, som sedt tillgång och frångång them mindre intagne. Så har Härads Rätten funnit betänkieligit att wijdare påbörda, än der han med sielf sins Ede kan ehrhålla, att han på sådant sätt med henne icke hafft beställa, så warder han frij,

men brister han åth sedan och icke gitter gånga, böhr han med Karin Joensdotter, som sin synd bekiändt, undergå det straff som Gudz lag Levit (3:e Mosebok) 20 och Cap. 5 högmålsbalken innehålla och förmå nembl. mista begge lijf sine.

Som till den Höglöfl. Kongl Håfrättens Högrättwise ompröfwande uthi underdån. ödmiukheet hemställes.” (Jönåkers H:ds rätts arkiv vol. A Ia:3. ULA)

Svea Hovrätts resolution efter att via rannsakningsprotokollet ha tagit del av det timade, löd:

”Kongl. Rätten finner skiäligt Häradz Rättens i detta måhl fälte utslag, så wijda at gilla det bör Lars Månsson wid nästa ting sedan denna resolution blifwer honom kundgjord, med sielf sins Eede erhålla, att han medh denna Karin Jonsdotter icke hafft någon kiöttslig beblandelse, eller är fader till det barn, som hon d. 28 Maji 1702 födt; hwilken Eed om han gitter gånga eller ej, will Kongl. Rätten sig sedan wijdare uthlåta, såwähl öfwer Lars Månsson, som Karin Jonsdotter -----” (Södermanlands länsstyrelses kanslis arkiv vol D I:13. ULA)

Den 11 april 1704 hölls ett extra ordinarie ting i Nyköpings stad, där Lars Månsson spelman på nytt skulle genom ed förklara sig oskyldig till ”horsbrottet.”

”----- och som den förre (dvs Lars Månsson) till giärningen nekat är pålagder med sielf sins Ede att befria, ty tillfrågades hvarföre han intet war tillstädes wed det extra-ordinarie tinget, som nästledne d 28 och 29 Martii på stod uti Jäder, .som war rätten Tingzplatzen, utan Häradz Rätten måste nu för hans skull här i staden träda tillsamman, der på han sig förklarade, att sedan den Höglöfl. Kungl. Håf Rätten nådiga Resolution honom hwardt communicerat, och han slapp uhr fängelse, har han med sin hustru begifwit sig till Skären att söka sin föda, så att han intet af detta Extra-Ordinarie Tinget någon Kundskap hade kunnat ärhålla; Altså wardt Högbem. den Kongl. Håf Rättens resolution in originali för honom upläsen, med alfvarsam förmaning och åtwarning, att ställa sigh den till underdånig efterrättelse, om han kunde med sielf sins Eede ehrhålla, att han med denne Karin Joensdotter icke haft någon kiöttzligh beblandelse, heller är fader till det Barn, som hon den 28 Maji 1702 född etc: Hwilken Eed han så nu som tilförene, medh handh å Book, och godt hierta, ehrbödigh sigh så mycket tryggare kunna praestera, som han weth sigh oskyldig wara, dher emoth å andre sidan förehöltz Kåhnan Karin Joensdotter, att efter hoon sågo med hwadh frijmodighet denne Lars Månsson dher till går, hwad hoon sedan tyckte, om hoon icke fördt någon osanning på honom, dher till hoon swarade: att uthi detta haar hoon feelat, att hoon skylt honom för Barna-fadren, som woro frij, men för beblandelsen icke.

Rätta Barnafadren sade hoon wara hennes Mans Rothe Bonde, äfwen gift Karl, Joen Larsson i Söörkiärr, hwilken giärningh passerade första gången emellan Olai och Bartholomaei tidh 1702. Upp uthi Skogen dher hoon gådt och giordt löf, hafwer han Bonden kommit till henne, och i förstone henne något hårdt tilltalt, för det hoon uthom Låf, skiämbde Biörch-skogen, hootandes skohla anklaga henne för Huusbonden, som war Sahl. Borg Mästaren Bäragsman, och då skulle det illa bekomma, men när han slooth de tahlet, fattade henne om lifwet och lade henne på marchen, bedrifwandes sin otucht med henne. Någre dagar dher efter kommit till henne uthi des egen Stugu, och i sin egen Sänggh haft sin willja med henne 2:ne gånger, alt någre dagar emellan hwar gång, in alles 3 gånger, men på hwilka dagar – det i synnerheet war, kunde inthet minnas, och ej heller hade någon Wittne, mehr än des uthgamble Swähr Moder, som låg inne i Stugun Siuuk, men nu döder, beropandes sigh i det öfrige på Gudh och sitt eget Samwethe, födde Barnet åhret dher efter 1703 Halfrijdie Wecka efter Pingst.

Till detta Bonden Joen Larsson, om sine 50 åhr gammal här närwarande, med sin egen Hustru, Margaretha Nilsdotter in emooth 60 åhr, med en särdeles ifwer neekade, enständigt uthfarandes medh någre Swäre ord emooth Karin Joensdotter, sejjandes att hon dichtadt lögn på honom. Contesterandes wed Gudh, att han wore frij för en slijk grof beskyllning.

Bondens hustru påminte, att då hoon förmahnt denna Kåhna till förne till sanningen efter hoon tyckte hoon bekiändt osanning på torparen, så skola hon önskadth dhen onde måtte rifwa uhr henne både Lafwer och Lungor, om hon hade någon annan än Torparen Lars Månsson, beropade sig och Bonden på ett annat qwinfolk till Wittnes, som är amma här i staden hoos Tull Inspectoren Örth, Ingeborg Nilsdotter wed Nampn, hwilken skall kunna weeta, hwad för en Qwinna denna woro.

Som framkom, berättandes, att nu på andra åhret, då hon äfwen wistades uthe på Landsbygden, haar Karin Joensdotter kommit till henne, och anmodat att hon wille beställa ett lijtet ärende för henne hoos hennes Moster, som då bodde i Biörckwijks Sochn, och på samma gång hoon yttradt sig warit i Lööfskough på Noornäaset i Steghtompta Sochn, och som förmenes, då blifwit med barn. Der till hon sig förklarade, att det fuller wara sant, som nu war berättat, att hoon då warit i Lööfskough med 2ne qwinfolk, Bonden Pehr Nilssons hustru Brijta Nilsdotter och förlofwade Sergeantens Johans hustru – hwars Nampn ingen wiste, war ej heller närwarande, men ingen karl, och altså då intet kunnat blifwa med barn.

Tilfrågades efter hoon tillförne warit i Roop och ryckte för denne bonden, hwarföre hon icke gjorde den bekiännelsen på sidstledne Hösteting, då hoon dömbdes, som hoon nu gör. Swarade: att hoon dristade

sigh inthet alt bekiänna, efter han henne skrämddt, att hoon skulle missta lifwet, dher hoon bekiände på 2ne gifta, dher till med lofwat henne 100 daler Penningar, om hoon wille bekiänna på någon annan.

Detta sade Bonden wara en Oppdichtat osanningh, som han aldrig kan tåhla. Kåhnans man nu nyligen hembförlofwat ifrån Arméen Jonas Flygare war ock tillstädes, beklagandes sin Olycka, att dess Hustru, som han hållit mycket kiär, skulle så illa ställt sigh, dherföre, sedan han hembkom, låckad wedh henne till Sanningens bekiännelse, medh åtskillige förmahningar och till seijelser sade: att dher hoon med den framkomma wille, och den Höga Öfwerheeten täcktes benåda henne medh lijfwet, wilja nu som före ehrkiänna och behålla henne för sin Hustru, det han ,begiärer måtte införas, och än ytterligare uthi all tillseijelse, haar hoon bekiändt på Bonden, att han wore Barnafadren, sedan han 4 gånger med henna haft beställa, och dock icke frij för Torparen, uthan kiöztligen med honom omgådz, på rum och ställe, som hon tillförne uthsagdt.

Bonden framkallade Pähr Nilssons hustru i Noornäaset Brijta Nilsdotter, efter aflagdh Eedh berättade: att i förledne höstas, år sedan wedh Bartholomaei tijdh, haar denne Karin kommit till dheras hemb och tillijka med henne ett annat Qwinkfolk, hugget något Lööf, då wedh samma tillfälle, haar hennes mans Broder Jöns Nilsson waret dher i Skogen hugget några tallar till wedh, och sedan kommit på den platzen de höllo på att giöra löfwet, lagt sig på en Bergh Häll, att rökja Een Pijpa Tobak, kunnandes inthet tänckia, mindre sedt någon odygdh dhem emellan förelöpa.

Här wedh påmintes, att hoon andra reesan begått Twetahlan, nembligen att hon för mannen bekänt sigh 4 gånger haft beställa med bonden, och nu inför Rätten sade allenast 3 gånger,

Allmogen gafz afträde, och Parterne till särskildt förhöör hades, och huru Rätten sig bemödade, kunde dhem till ingen annan bekiännelse bringa, uthan Kåhnan påstodh sin tahlan medh Jaakande, och Bonden med neekande. Tillspordes Nämnden medh dhe flera Nå grannar, om denne hade sitt fulla förståndh, hwartill dhe så wähl som hennes man swarade:

Anath intet förstådt, dock eliest obetänt i sitt tahl och åthhäfwor. Alt derföre wardt Torparen Lars Månsson i Hemmingztorpet framkallat, som efter ytterligare påminnelse och förwarning, hwadh en sådan Eedhgångh hade för efterfölgd. Dhen han sedan honom föreläsen blef, medh Handh å book wärkel. aflade, Nembl. på detta sättet, att han swoor wedh Gudh och sin Siähls Sahligheet, att han med denne Karin Joensdotter icke haft någon kiöztlig beblandelse, heller är fader till det Barn, som hoon d. 28 Majj 1702, födt. Och hwad det senare måhlet och bekiännelsen, som Karin Joensdotter påstådt emooth Bonden Joen Larsson i Söörkiärri anbelangar, och som hoon uthi detta wijst en märkelig tweetahlan, och dess uthan med intet Wittne kan honom öfwerityga, på Orth, rum heller ställe wistas, mindre något Omgjänge heller omständigheet funnit, uthan blottades egen tillwijtelse; Altså i så mörk saak, håller Rätten fast bättre wara, att släppa en skyldigh, än döma en Oskyldigh, doch att de Personer, som nu ej kunde komma tillstädes, som den misstänkte karlen Jöns Nilsson, som warit på platsen, när Kåhnan och de andra Qwinkfolken gjorde Löfwet med Johan Sergeantens hustru och fleere Personer, som till Sanningens uthforskande tiena, med första som skee kan införscaffas och blifwa hörde, emedan Rätta Sanningen synes ännu wara förborgat. Skolandes Bonden för det han oakadt åthskillige Rättens förmaningar, med hootande och Dutzande bemötte sin wederpart, plickta sine 3 dahler. Och hwad således här passerat, med ödmiukaste Wördnadh, under dhen Högl. Kongl. Häff Rättens wijdare och Högrättwijsa Ompröfwande refereras.” (Jönåkers H:dsrätts arkiv vol. A1a:3)

Resultaten blev att spelmannen Lars Månsson friades från misstanken om begångna dubbla horsbrott med soldathustrun Karin Joensdotter.

MÅRD ANDERS GUSTAF fiol

Skogvaktare från Säby, Aspö s:n.

Född 21/10 1843 i Skär, Aspö s:n.

Son till drängen Anders Petter Mård och Maja Lisa Ersdotter.

Gift med Johanna Kristina Söderberg.

Under vistelse på sjukhus som patient kom han att träffa Algot Eriksson från Strängnäs och Erik Pettersson från Solö, Fogdö s:n, med vilka han då spelade.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

NILS I QVISTUM se NILSSON NILS

NILSSON JOHAN FREDRIK, "SKRÄDDAR-NISSE" eller "STAVASKRÄDDARN" fiol

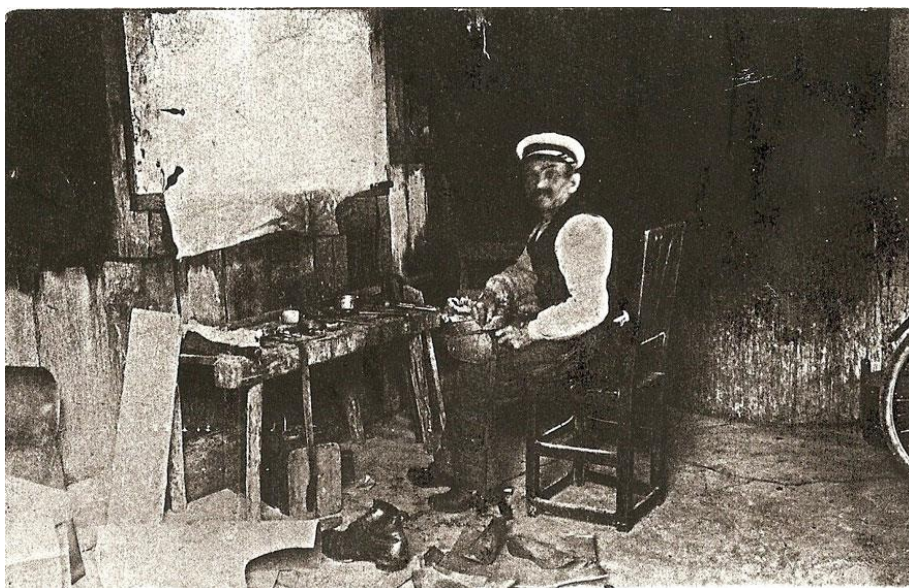
Skräddare från Bergshammars s:n.

Född 14/6 1858 i Österlund/Gatstugan, Bergshammars s:n.

Son till kronofjärdingsmannen Nils Nilsson och Anna Catharina Wester.

Gift med Johanna Nilsson.

Han försörjde sig på att gå omkring i gårdarna och lappa och ändra kläder för en billig penning. Arbete låg annars inte mycket för Skräddar-Nisse. Han levde i det blå som spelman och naturdiktare. Hustrun lämnade han hemma att i armod klara hem och barn bäst hon kunde, under det han med fiolen under armen, med munspel, gitarr eller annat instrument strövade omkring i bygderna och spelade, sjöng och sydde litet här och där som det var nödvändigt.

Fiolen som han hade med sig, hade han gjort själv av säl-, en- och granträ och torde ha varit en av de mest originella och primitiva fiolerna i landet. Träet till fiolen hade han själv huggit i skogen.

Fiolen hade platt lock och botten, den var fullständigt utan runda linjer och hade sargerna tillverkade av raka, intill varandra limmade bitar. Således en futuristisk fiol, men så var den också åstadkommen med Skräddar-Nisses enkla verktyg: en såg, en yxa, en fällkniv och en grov spik. Den senare använde han glödande för att bränna hål för skruvar och stränghållarknapp och även för själva f-hålen. Det blev naturligtvis ingen cremonesare varken i fråga om ton eller utseende, men vad som brast i dessa avseenden, sökte Skräddar-Nisse upphjälpa genom att på samma gång han använde stråken spela på ett munspel, som han satt fast på fiolen med järntråd.

Omkring år 1900 fick Nilsson äntligen en riktig fiol, men han skulle inte vara det original han var, om han inte gjort om fiolen, så att den fått en från den gängse typen avvikande form. På sina vandringar hade han nämligen alltid med sig en gammal väska med diverse sygrejor och i andra handen en blågrå domestikpåse, i vilken han förvarade sin fiol. Vid ett tillfälle blev han på skämt tillrättad att säga av fiolen på mitten tvärs över, så att även den kunde få rum i väskan, ty det var ju onödigt att bära den särskilt i påsen.

– Det var en god ide, tyckte Skräddar-Nisse.

Han kapade av fiolen två gånger på mitten i tre delar, så att mittpartiet kunde uteslutas, och så hoplammades över- och underdel, varefter formen mera påminde om en mandolin än en fiol. Men vad gjorde det, fiolen kunde han nu få ned i väskan, och det var ju både praktiskt och bekvämt.

1925 var Skräddar-Nisse med på den stora spelmansstämman i Malmköping. Hakhållare var en nymodighet för honom, och han frågade därför de andra spelmännen, varför de så allmänt hade hakhållare på sina fioler och fick till svar, att det var nödvändigt, annars kunde man ju tappa fiolen när man kom i farten att spela.

– Jasså, sa Skräddar-Nisse och tog sig en funderare.

I det lilla Malmköping fanns ej någon hakhållare att köpa, eller också ansåg Skräddar-Nisse att de var för dyra. Han löste därför hakhållarefrågan på sitt eget sätt, som var billigare. Han köpte nämligen en tub

syndetikon och smorde på ett ordentligt lager på fiolen och gjorde sig i ordning för uppspelning. Som domare tjänstgjorde då professor Kjellström och riksspelman Jon Erik Öst. Den senare gick omkring bland spelmännen och uppmuntrade dem, ty en hel del av dem var rätt nervösa före uppspelningen. Så kom han även till Skräddar-Nisse, och när han fick se den underliga fiolen, måste han naturligtvis provspela den och satte den till hakan. Tönen blev för Öst naturligtvis ingen överraskning den hade han gissat sig till redan från början, men desto mera förvåning och undran beredde "hakhållaren". Säkerligen kom Öst aldrig att glömma den originelle Skräddar-Nisse med den underliga fiolen och den i sitt slag enastående lösningen av hakhållareproblemet.

(Carlsson Ture. Några sörmländska spelmän. Slöjd och Ton nr 2 1951)

NILSSON KARL JOHAN OSKAR fiol

Arrendator från N. Käringboda, Ösmo s:n.

Född 24/6 1877 i Käringboda, Ösmo s:n.

Son till bonden Carl Gustaf Nilsson och Erika Albertina Carlsson.

Gift med Anna Lovisa Andersson.

Han spelade flitigt, men inte utanför hemmet. Hans musikintresse var mycket stort och hans största nöje var, när han fick höra fiolmusik eller en folkvisa sjungas. Han spelade alltid med dubbeltoner, varför hans musik skiljde sig från den övriga.

(Sörmlandslåten nr 2-3 1972)

NILSSON LARS ERIK fiol

Bondeson från Frölunda, Sorunda s:n.

Född 13/2 1871 i Frölunda Sorunda s:n.

Son till spelmannen och bonden Nils Erik Larsson och Catharina Pehrsondotter.

Död 15/2 1941.

Gift med Maria Kristina Andersdotter.

Han spelade skänklåtar bra och redigt. Spelade ofta tillsammans med. Carl Arvid Rosenberg omkring sekelskiftet.

(Ur förteckning över, spelmän från Sorunda, ingående i SSF:s samlingar i GW-stugan, Malmköping)

NILSSON LARS PETTER fiol

Statdräng från Berga, Tuna s:n.

Född 14/9 1820 i Stora Marsäng, Bergshammars s:n.

Son till pigan Christina Nilsdotter.

En polska efter honom ingår i G. Wetters samling Sörmländska låtar som nr 391.

Hans stuga, Bögeltorp, lär stå utanför Folkungavallen, Nyköping.

NILSSON LARS PETER fiol

Torpare från Stenvad Husby Oppunda s:n.

Född 7/2 1837 i Skräddarstugan. Husby Oppunda. s:n.

Son till torparen Nils Andersson och Sara Eriksdotter.

Död 1919.

Gift med Anna Maria Ersdotter.

En polska efter honom ingår i SvL Söd. Han säges ha varit den som lärde Karl Viktor Ahlberg traktera fiolen. Dennes son Karl Rikard Ahlberg berättar om Nilsson:

– Han hade många gamla låtar, oftast i moll, men jag var då anstucken av den nyare musik, som började tränga fram vid sekelskiftet och tyckte hans låtar voro för krångliga att både lära och utföra, då en del av dem fordrade en viss teknisk färdighet i motsats till den enkla konslösa musik, som då, önskades framförd på tillställningar av olika slag, där jag då mest spelade första fiol. Därför har så få låtar fastnat i minnet av alla de många han spelade för oss barn under de långa vinterkvällarna.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

I ungdomen glad och livad. Tidigt gift. Tog ett torpställe i Husby Oppunda. Spelade ihop med gamle Hallberg som var 12 år yngre. Efter hustruns död hölls auction och därefter blev gubben sittande i Stenvads kammare och spelade (malde surbitar). En låt efter honom upptecknades av N. Dencker (ULMA acc.nr. 22290:3)

NILSSON NILS, "NILS I QVISTUM" fiol, sång

Dräng i Qvistum, Lilla Malma s:n.

Född 10/12 1805 i Murtorp, Lilla Mellösa s:n.

Son till torparen Nils Olofsson och Catharina Andersdotter.

Han stod skriven "på socknen" efter 1846.

Fabrikör Carl Strandberg berättade den 10/11 1935 för rektor Carl Isak Malm följande om spelmannen Nilsson:

– Qvistum (även skrivet Qvistom) var bara en liten stuga alldeles intill gamla landsvägen åt Hyltingsidan, mellan Ulrikslund och Ängsstugan. Där var en väldig backe på vägen, Qvistumbacken. I Qvistum bodde för en 60-70 år sedan en gammal surögd gubbe, som gjorde fioler. Han flyttade in till Malmköping och höll till i krukmakare Huselius verkstad. Där låg han på "däsen" (torkdäsen). Det var bräder uppe i taket, som man ställde nydrejade kärl till torkning på. Jag skrattar när jag tänker på hur han spela och sjöng. Han sjöng med gnällande röst och spelade samtidigt. Han spela fiol fast han spela dåligt.

Han sjöng: Vi tar den vägen åt Bröt... (vid Hosjön) och flera andra visor. Qvistumgubben hette Nils, Nils i Qvistum kallades han för.

Uppgifterna ur Malmköpingsortens Hembygdsförenings samlingar som välvilligt ställts till författarens förfogande av dess ordf. Leif Jacobsson i Malmköping.

NILSSON PER, "MOTORPA-PELLE" fiol, klarinett

Torpare från Motorp, Österåkers s:n.

Född 8/11 1815 i Snyta, Österåkers s:n.

Son till bonden Nils Olsson och Elin Nilsson.

Död 7/12 1887.

Gift med Karin Persdotter.

Han betraktades som en skicklig spelman både på fiol och klarinett, enligt anteckningar ingående i SSF:s arkiv i GW-stugan, Malmköping.

NILSSON WILHELM fiol

Hemmansägare från Svelunda, Stenkvista s:n.

Född 9/6 1831 i Skirfall, Stenkvista s:n.

Son till bonden Nils Erik Andersson och Maja Stina Hägerström.

Gift med Stina Lotta Andersdotter.

Han kallades "Gubben Nilsson". Ansågs på sin tid ha varit en skicklig fiolspelman.
(ULMA acc. nr. 29530)

NORDHOLM JOHAN ERIK, "JANNE" fiol

Torpare från Lilla Stenbrosätter, Ludgo s:n.

Född 12/3 1840 i Rosenlund, Ripsa s:n.

Son till torpägaren Per Nordholm och Charlotta Lundqvist.
(ULMA acc. nr. 27996:1)

NORDIN GUSTAF ADOLF fiol

Snickare från Lindhäll, Runtuna s:n.

Född 25/5 1914 i Sandstugan, Runtuna s:n.

Son till dagkarlen Carl August Nordin och Ida Kristina Andersson.

Gift med Astrid Linnéa Dagmar Olsson.

Nordin berättar, att han ej kan minnas när han började spela.

– Är född bland instrument i en stor barnskara, där jag var yngst. Har aldrig tagit någon lektion, lärde noterna i skolan.

I hans släkt fanns många musikutövare: en morbror spelade tvåradigt dragspel, en morbror trakterade fiolen, och deras barn i sin tur spelar olika instrument. Ett av syskonbarnen har ackompanjerat Snoddas Nordgren och en av Nordins kusins söner spelar orgel i en dansorkester. De spelmän Nordin känner till är många. Jon Erik Öst, hälsingespelmannen, nämner han först – har skjutsat honom med bil på hans turnéer runt Sörmland på 1950- och 60-talen.

Bland hans käraste spelkamrater nämner han också John Weiland, Ragnar Olsson, "Spel-Arvid" och gitarristen Elving Roshamn från Nyköping.

– Bland de bästa människor jag vet, efter min hustru och mina barn, förklarar Nordin med eftertryck.

Han har varit med och bildat Nyköpingshus Spelmansgille 1952 och sedan dess "spelat stämmor på fiol och dragspel på gillesdanser samt skött kassan m.m."

Han var också en av bildarna av Nyköpings Dragspelssklubb 1970 och även verkat som denna klubbs kassaförvaltare.

Några egna låtar har han ej haft tid att komponera.

– Spel-Arvid har hållit med låtar, jag har spelat in dessa på rullband, c:a 300-400 st. med 4-6 instrument. Ibland låter dom dj-t bra och rent, ibland rent dj-t! Många andra låtar har fått samma hemska behandling. Så farligt är det nog inte. En spelman av Gustaf Nordins kvalité kan inte förstöra en låt. Det bara är så.

Hur många låtar och musikstycken han kan, vet han ej, men de är förvisso legio. Han har också glömt hur många gånger han framträtt i radio, men det är åtskilliga. Likaså har han medverkat på 4 st LP-skivor.

Gustaf Nordin är en färgstark personlighet med ett rikt mått av humorns gudagåva, och ännu ska sörmländska musikälskare få tillfälle att njuta av hans spel på något av alla de instrument han trakterar; utöver fiolen och dragspelet även banjo, gitarr, piano, kontrabas, altsax, mandolin, för att nämna några.

En musikens tusenkonstnär, kan man väl säga.

Gustaf Nordin (t.v.) i samspel vid spelmansstämma på Torekällberget. 1950-talet.

NORDQVIST fiol

Oidentifierad, ambulerande fiolspelman.

Vistades understundom i Katrineholmstrakten.

Millerste-Kal, Karl Eriksson, spelmannen från Österåker, berättar i sina uppteckningar om denne Nordqvist:

– Fiolspelare Nordqvist, som tillsammans med sin moder, som Accomp. på Harpa, voro ambulerande Musiker, som Periodvis Åren 1910-1911-1912 vistades i Katrineholm, där de spelade på Biografer, Tivolits Dansbana och Kafé-Olles Kaféer m.m.

Sade sig vara släkt med Hofkapellmästaren Conrad Nordqvist.

NORDSTRÖM AXEL WILHELM fiol

Torparson från Herrhagen, Österhaninge s:n.

Född 5/3 1866 i Herrhagen, Österhaninge s:n.

Son till torparen Karl Fredrik Nordström och Maria Larsdotter.

Låtar efter honom finns upptecknade av G. Wetter.
(ULMA acc. nr. 27996:2)

Även brodern Robert var fiolspelman.

NORDSTRÖM ROBERT fiol

Kyrk- och skolvaktmästare från Lerbo s:n.

Född 15/4 1868 i Herrhagen, Österhaninge s:n.

Son till torparen Karl Fredrik Nordström och Maria Larsdotter.

Gift med Selma Maria E. Söderlund.

I Österhaninge s:n fanns två spelmän, Anders Bergström i Grindsvreten och en som kallades Sångaren efter den gård Fågelsången han bebodde, och av dessa lärde sig Nordström att spela fiol, sedan han tidigare ägnat sig åt dragspelet.

Nordström flyttade 1891 till Lerbo s:n. Han var även sångare och medlem i en sångkör i Lerbo.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

Katrineholmskuriren hade tisdagen den 13/4 1948 en artikel kallad ”Arbetets veteraner” som handlade om hur ”Bygdespelmannen Robert Nordström i Lerbo lärde sig spela redan vid sju års ålder”. Artikeln är en utmärkt levnadsbeskrivning och publicerades med anledning av den gamle spelmannens 80-årsdag.

”-----

Född i Österhaninge socken på Södertörn, kom han efter avslutad skolgång och konfirmation i bagarlära i Stockholm. Men han återvände snart till sin hembygd, där han tog tjänst i komministergården. År 1891 flyttade han till Lerbo i samband med att hans arbetsgivare, pastor Henning Pettersson blev kyrkoherde därstädes. Efter 17 års tjänst hos honom fick han 1903 mottaga Patriotiska sällskapets medalj för långvarig och trogen tjänst.

Ivrigt intresserad av trädgårdsarbete deltog han bl. a. i en trädskötarkurs och kom senare att ägna sig åt trädgårds- och jordbruksarbete tills han år 1926 fick anställning som kyrko- och skolvaktmästare i socknen. Denna tjänst, som han skötte på ett synnerligen plikttroget sätt, slutade han år 1940, då han av kommunen beviljades pension.

Mest känd uti våra bygder är Robert Nordström såsom sångare och allmogespelman. Med en för sina år förvånansvärd vitalitet och andlig spänst kan han också berätta om sitt liv och sina många intressen.

Även om hans levnad har till det yttre många gånger varit strävsam, har han som få kunnat sprida solsken över den grå vardagen genom sitt frejdiga humör och framför allt genom sina ideella intressen.

När sign. häromdagen besökte honom i hans lilla stuga i Östra Vegred, gick han därinne och pysslade med sina kära krukväxter. På den nästan överflödiga frågan om hans huvudintresse, strålade hans ansikte upp, och så var han i berättartagen:

– Sången och musiken! Jag var inte mer än sex år, då far, som hade ett torpställe under Hässlingby gård, började undervisa mig i sång. Han anlätades ofta som s k liksångare och ville att jag skulle lära mej sjunga psalmer. Jag kunde inte läsa än, utan han fick läsa texten för mej.

Vi sjöng mycket hemma och sedermera i kyrkan. På den tiden gick folk i kyrkan mycket mera än nu, men det var väl inte alltid av intresse för att höra prästen. Varje gård skulle ha någon vid gudstjänsten, särskilt för att få höra nyheter om auktioner, uppbörder o d.

När jag var sju år fick jag låna ett dragspel av en smed, och året därpå spelade jag på min första dans. Jag fick 15 kr. i spelanspengar, vilket ju var en stor summa på den tiden. För dessa skaffade jag mej ett eget dragspel. Min bror Wilhelm, som var två år äldre än jag, tog lektioner för vår skollärare i socknen. Han hette Lindholm och kunde spela alla möjliga instrument.

– Du ska slänga dragspelet, sa han, och börja spela fiol. Det är mycket finare det, ser du.

Jag trodde inte det skulle kunna gå att lära sig, men sedan skolläraren flyttat till grannsocknen, började jag tänka allvarligt på saken och skaffade mig en gammal fiol. En fiollärare lärde mig spela, men han skulle ha ett kvarter konjak för varje gång, så lärdomen blev därefter.

En bygdespelman, Anders Bergström, lärde mej litet. Han ville ha mig att ”basa”, som han kallade det, d v s ackompanjera, när han spelade. Han brukade dessutom ofta gnola till musiken. När han skulle spela på någon dans, brukade hans gumma följa med och bära fiollådan. Han kunde också som andra bygdespelmän på den tiden, komponera egna låtar. En gång satte han ihop en vals, som i sina tongångar härmade orren, när denne spelar om våren. Han hade förstås varit i skogen och lyssnat på fåglalåten och fått idén till valsen. Genom honom väcktes mitt intresse för gamla låtar och danser och fiolen fick förmedla musiken.

Så kom jag hit till Lerbo med gamle prosten. Första söndan skulle jag ut och titta på omgivningen efter middagen. Nere vid de gamla kyrkstallarna fick jag höra sång från folkskolan. Man sjöng en sång, och så pratade man och skrattade. Jag stod och lyssnade en stund, men gick sedan hem till prästgården. Utanför mötte jag prosten. På min fråga om sången i skolan fick jag tills var, att det var den nybildade kyrkokören, som hade övning.

– Där ska du vara med, sa han. Jag ska tala med kantorn i morgon. Det var dåvarande kantor Sanell.

Ja, så kom man med i Lerbo kyrkokör. Sången har blivit en viktig del av mitt liv och jag är fortfarande med och sjunger. Jag fortsätter också att spela. Det var mest på bröllop o.d. då det var dans, men när jag blev vaktmästare här för skolan och kyrkan, var det mera sällan felan togs fram vid sådana tillfällen.

Ja, så kan Robert Nordström berätta om sång och musik och mycket annat. Hans minne är storartat både i dessa fall och när det gäller att med fiolens hjälp leta fram gamla, i ungdomen spelade låtar.

När redaktören för samlingsverket ”Svenska låtar”, Olof Andersson, i mitten av 30-talet gjorde sin färd genom Sörmland för att uppteckna folklåtar, fick Nordström ta fram fiolen och leta i sitt minnes gömmor. Resultatet blev ett antal låtar, av vilka några bl. a. spelas i radio. Ännu kan han också med sitt instrument dra någon vals eller polska av eget fabrikat.

Så långt signaturen H. i Katrineholms-Kuriren.

En senare artikel i samma tidning från den 5/9 1952, signerad Ina, bör även citeras, speciellt då det gäller att skildra en åldrande spelman:

”84-årige Lerbospelmannen Robert Nordström spelar upp en gammal klämmig vals, och spelmansförbundets ordförande i Sörmland, Gustaf Wetter, antecknar noter för brinnande livet.

Spelmannen har tydligen så många melodier lagrade i minnets gömmor, att det är en lättnad för honom att lätta på trycket och låta dem via stråktägel och strängar få flyga ut i full frihet.

Och herr Wetter var glad att få teckna ner och rädda ytterligare ett dussintal gamla spelmanslåtar ur glömskan.

Tolv låtar hann man med på en eftermiddag och då förstår man, att det var ett gott samarbete mellan de båda spelmännen, och att nedtecknaren var skicklig. Det var något av en upplevelse att få vara med, då en trevlig gammal vals ”arkiverades” för att därigenom få fortsatt liv. Hr. Nordström spelade en strof i taget, och hr. Wetter ”stenograferade” samtidigt noterna. Så blev det omspelning en eller ett par gånger, och sedan kom hr. Wetters tur att ta till sin fiol och spela upp. Mestadels var den gamle nöjd med resultatet.

Några av de låtar, valser och polskor som nedtecknades har hr. Nordström komponerat själv, andra har han lärt av vänner, en del redan i unga år.

Av det som nu blev nedtecknat, var det värdefullaste de saker hr. Nordström lärt av sin far, också han liksom sonen god sångare, säger hr. Wetter. Dessa låtar torde alltså vara minst 100 år gamla. Hr Nordström har också lärt bra saker av en bror (Axel Wilhelm Nordström, förf. anm.).

Hr Nordström tar så gott som varje dag några låtar på sin fiol. Nu leker det i hans håg att komponera en sprittande polska till sin 85-årsdag. Men han har också mycket annat att bestyra trots de många åren. Han arbetar nämligen åtskilligt i trädgården vid Lerbo ålderdomshem, där han inackorderat sig efter hustruns död för några år sedan. Så gott som hela livet har hr. Nordström sysslat med trädgårdsarbete, och då våren kommer är han glad att ha ork och möjlighet att odla blomster och göra fina trädgårdssängar.

Nordström tilldelades tre olika medaljer: Patriotiska sällskapets medalj för lång och trogen tjänst, Pro Patria och sångarmedaljen Musica Sacra.”

Gustaf Wetter skrev om den gamle spelmannen vid hans bortgång:

– Nordström hade en unik och ålderdomlig repertoar av visor och mollpolskor. Många ceremoniella bröllopslåtar från forna bröllop t ex brudmarscher, brudpolskor och steklåtar. De mest unika melodierna som jag upptecknat efter gamle Nordström är två ridmarscher, som spelades i Österhaninge 1870 av två spelmän, som samtidigt red på två stadiga bondhästar i spetsen för brudföljet. De hade tränat ett halvt år för att klara den uppgiften.

Ridmarschererna har nr 413 och 414 i Wetters samling Sörmländska låtar.

NYBERG AXEL orgel, fiol

Organist och klockare från Ludgo s:n.

Född 2/11 1844 i Klockaregården, Riala s:n Uppland.

Son till organisten Per Nyberg och Lovisa Nilsdotter.

Död 9/2 1931.

Gift med Maria Lovisa Blomqvist.

En gånglåt efter honom ingår i G. Wetters samling Sörmländska låtar som nr 482.

Nyberg var organist och klockare i Ludgo från år 1876 till sin död 1931. Innan han kom till Ludgo, var han vikarierande organist hos fadern i Riala s:n. Denne var från Fasterna s:n, och sannolikt kunde han en hel del av de låtar som spelade i Fasterna, en socken som ägde ett rikt musikliv under slutet av 1700-talet och hela 1800-talet.

(Larsson Lars Erik. Uppländske spelmän under 4 århundraden, Uppsala 1980)

Dessa melodier kan man anta att Nyberg förde med sig till den sörmländska bygd han skulle förbli trogen under hela sin långa levnad.

NYBERG JOHAN AXEL fiol

Dräng från Kölsätter, Ripsa s:n.

Född 27/10 1854 i Juttersborg, Ludgo s:n.

Son till pigan Josephina Carolina Blixt.

En vals efter honom upptecknades av Olof Andersson och ingår nu i dennes samling Sörmländska låtar som nr, 465 a och b.

NYBERG KARL ISAK fiol

Arrendator från Norrby, Runtuna s:n.

Född 19/12 1856 i Kungsberga, Runtuna s:n.

Son till lantbrukaren Carl Fredrik Nyberg och Johanna Larsdotter.

Gift med Johanna Gustafsson.

Han var väl inte i ordets rätta bemärkelse spelman, men hade i sin ungdom lärt spelkonsten av skräddare Lindmark i Råby.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

NYBERG KARL JULIUS fiol

Skeppare från Rödsvik, Turinge s:n.

Född 12/4 1858 i Nybynäs, Kärnbo s:n.

Son till soldaten Carl Reinhold Nyberg och Gustafva Lotta Hagelin.

Gift med Sofia Karolina Eriksson.

Dottersonen Evert Lindberg är också fiolspelman och spelar fortfarande på morfaderns instrument.

NYDALSSKRÄDDAREN se ÅKERLIND ERIK

NYFFEN se GUSTAFSSON AUGUST FERDINAND

NYSTRÖM INGEBORG ALICE fiol

Hustru från Nynäshamn.

Född 7/11 1897 i Dyvik, Ösmo s:n.

Son till arrendatorn Carl Göran Nyström och Amanda Fredrika Gustafsson.

Gift med Artur Adam Gideon Stenblom.

Hon slutade spela då den moderna musiken slog igenom enligt en förteckning över Ösmospelmän förvarad i SSF:s arkiv i GW-stugan, Malmköping.

NYZELL BROR HILMER fiol

Lantbrukare från Ställdalen, Skogstorp, Husby Rekarne s:n.

Född 10/10 1909.

Nyzell är gehörs spelare men även notkunnig. Två av hans bröder spela också fiol.

NÅP-OLLE fiol

Oidentifierad spelman från Sjögöl, Västra Vingåkers s:n

Han hade fått sitt namn tack vare sin hopknipna mun, så liten att han endast kunde äta pannkaka.

– Hej hopp, nu kommer Nåp-Olle fram trala la.

Sen dansar han med Svinstu-madam

Detta var en nidvisa, ty Nåp-Olle hade en gång passat på att göra en piga olycklig i sitt svinhus.
(ULMA acc. nr. 27996:1)

EFTERSKRIFT

Författaren och utgåvan

Författaren, genealogen, radiomannen mm Lars Erik Larsson, föddes i Göteborg 1931. Fadern var pastor i Svenska Israelmissionen och familjen fick då och då byta bostadsort, men som vuxen blev Uppland hans hembygd. Till vardags arbetade han på Landsarkivet i Uppsala där han hade nära tillgång till olika statliga arkiv från Uppsala, Sörmlands, Örebro, Västmanlands och Dalarnas län.

Lars-Erik Larsson (1931 – 2006)
Foto Gösta Brandberg

Han hjälpte många släktforskare med uppgifter och skrev många artiklar och böcker. Efter sin första bok om uppländska klockare och organister *Organister och klockare i Uppland, Svartsjö kontrakt* började han söka efter dessas elever – det ålåg nämligen klockare och organister att både svara för musik vid större kalas i socknen och ta emot 'nylärningar'. Resultatet av detta arbete blev boken *Uppländske spelmän under 4 århundraden* (Upplands Grafiska AB 1980, ISBN 91-970228-1-0) och han beslöt sig därefter att göra motsvarande arbete för Sörmland. Södermanlands Spelmansförbund har ett omfattande arkiv med både eget material och kopior från

andra institutioner och Lars Erik Larsson gick successivt genom merparten av samlingarna och kompletterade spelmansuppgifterna med biografiska data och andra uppgifter från andra källor.

Resultatet blev ett manuskript på över 550 sidor med uppgifter om mer än 700 spelmän och sångare som verkat i Sörmland – flertalet under 1800-talet eller det tidiga 1900-talet, en mindre del från 1700-talet och några enstaka var från slutet av 1600-talet. Ett fantastiskt material – men det blev aldrig tryckt - någon finansiering stod inte att finna till den omfattande utgåvan.

Lars Erik gick bort 2006 och fick inte uppleva att materialet äntligen (2008) publicerades – visserligen inte i tryckt form, utan på Internet, men därigenom tillgängligt för många.

Manuset har digitaliserats i sin helhet utan andra ändringar än uppenbara stavfel och smärre felaktigheter. Några enstaka förtydliganden har lagts som fotnoter. 700 spelmän och sångare är ett väsentligt antal men läsaren kommer kanske ändå att sakna några namn, men Lars Eriks urval har bibehållits – med ett enda undantag; August Widmark i Vingåker saknades. Han var 1800-talets mest kände spelman i västra Sörmland och det har givetvis inte undgått författaren. Sannolikt hade han ett separat material om storspelmannen, men av någon anledning kom det inte med i manuset. Här har en komplettering skett.

Successivt har skriften illustrerats med bilder samt utökats med fler spelmän.

Lars Eriks farfar var spelman och finns med i den uppländska utgåvan. Han hette Lars August Larsson, född 1859 i Nora och var aktiv spelman tills han gifte sig. Lars-Erik kommenterar sin egen roll: "...jag är ett av hans barnbarn. Tyvärr har jag ej begåvats med förmåga att traktera instrument, men ärvt ett levande intresse för musiken och då speciellt allmogemusiken och dess utövare både nu och i gången tid. Ett intresse som varit förutsättningen då det gällt att färdigställa denna spelmansmatrikel."